

บทที่ 2

วิธีดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (ธ.ก.ส.)

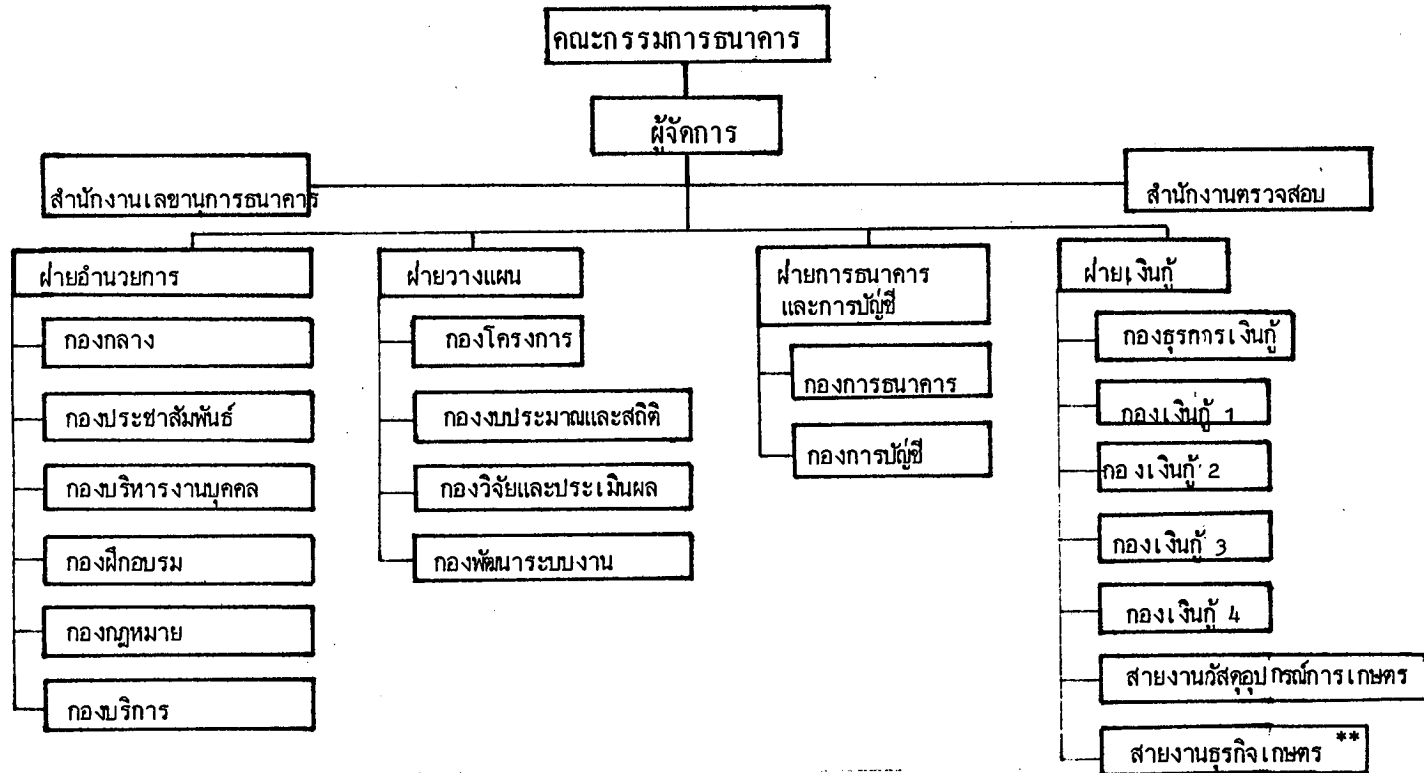
เนื่องจาก ธ.ก.ส. เป็นสถาบันการเงินที่ต้องดำเนินงานสนองตามนโยบายของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนางานสินเชื่อเพื่อการเกษตร ดังนั้นงานหลักของ ธ.ก.ส. คือการอำนวยสินเชื่อแก่ภาคเกษตรกรรมของประเทศ ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงคือ ฝ่ายเงินกู้ ซึ่งหนนี้จะได้กล่าวถึงหลักการเบื้องต้นที่ ธ.ก.ส. จะอนุมัติเงินกู้แก่เกษตรกร ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การแบ่งส่วนงานขององค์การ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แบ่งส่วนงานสำหรับบริหารงานในระดับสำนักงานใหญ่เป็น 4 ฝ่าย และ 2 สำนักงาน สำหรับระดับสาขาแบ่งส่วนงานออกเป็น 2 สายงานหลัก ด้วยแผนผังตามรูปที่ 1 และรูปที่ 2 คือ

รูปที่ 1

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
แผนผังการจัดองค์การ (สำนักงานใหญ่)

(โครงสร้างที่ใช้ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2529)

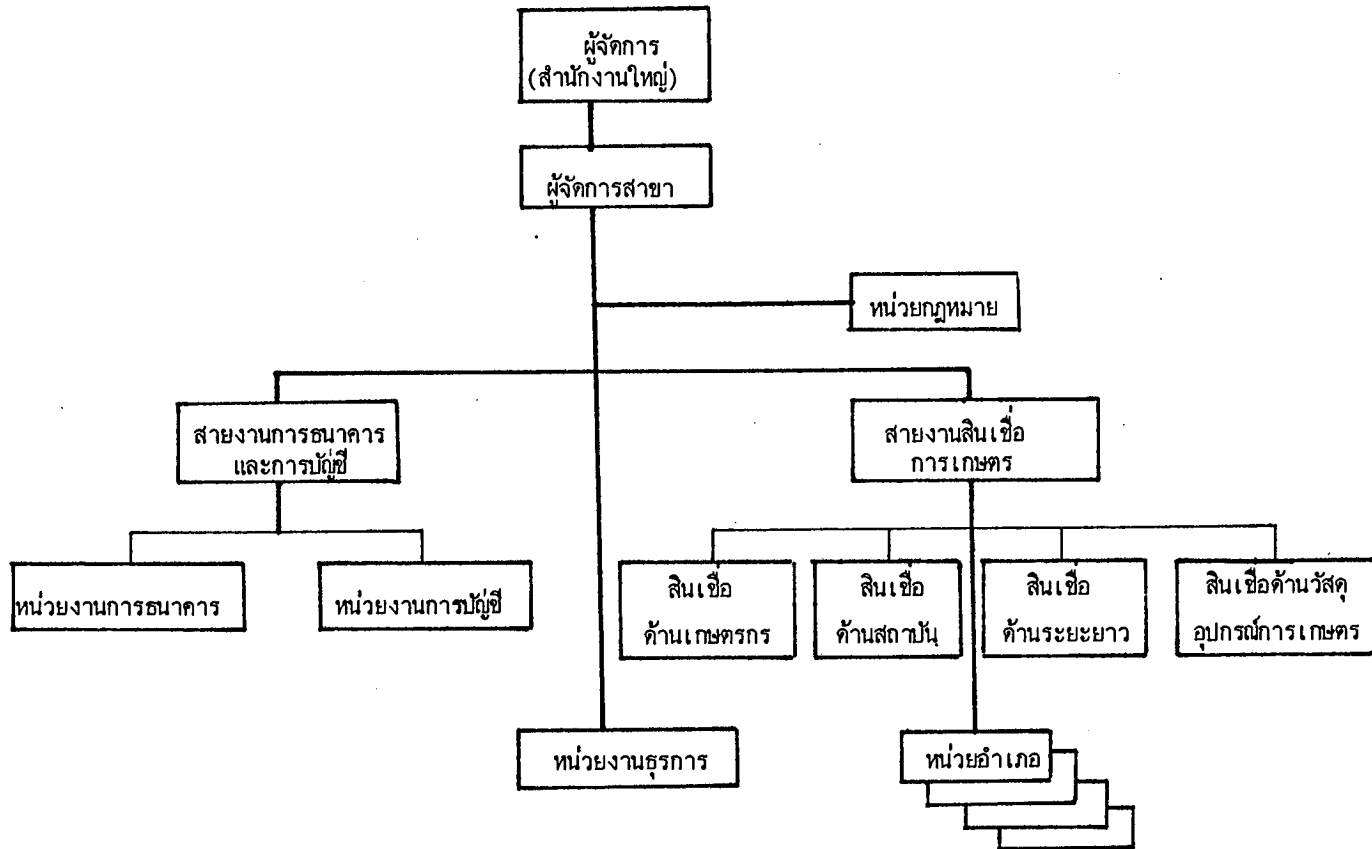
* ปัจจุบันอยู่ระหว่างรอผลการพิจารณาอนุมัติเป็นกองปัจจัยการผลิตการเกษตร

** ปัจจุบันอยู่ระหว่างรอผลการพิจารณาอนุมัติเป็นกองส่งเสริมการตลาดผลิตผลการเกษตร

รูปที่ 2

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

แผนผังการจัดองค์การ (สำนักงานสาขา)

(โครงสร้างที่ใช้ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2529)

สำหรับการศึกษารั้จะกล่าวถึงเฉพาะฝ่ายเงินกู้ เพียงส่วนงานเดียว เพราะมีหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องการอำนวยความสะดวกทั่วไปในด้านการให้สินเชื่อของสาขาครอบคลุมไปทั่วประเทศ จำนวน 67 สาขา ฝ่ายเงินกู้แบ่งส่วนงานเพื่อการบริหารงานดังนี้

กองธุรการเงินกู้ มีหน้าที่ด้านการจัดทำรายงาน การติดตามและประเมินผลตามพันธะแห่งสัญญาเงินกู้ สัญญาความช่วยเหลือและร่วมมือจากภายในและต่างประเทศ การช่วยเหลือเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ในการริเริ่มจัดทำ หรือวิเคราะห์โครงการสินเชื่อการเกษตรที่มีขนาดใหญ่ หรือที่รัฐประสงค์จะขอรับบริการสินเชื่อจากธนาคาร เป็นเลขานุการในคณะกรรมการวิเคราะห์เงินกู้ ตลอดจนปฏิบัติงานด้านธุรการอื่น ๆ ทั่วไป ซึ่งมีได้มีการกำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของกองเงินกู้ 1 - 4

กองเงินกู้ 1 มีหน้าที่ด้านการอำนวยความสะดวกของสาขาหรือตัวแทน ในภาคเหนือ ซึ่งมีเขตท้องที่ดำเนินงานในความรับผิดชอบแยกตามแผนพัฒนาของทางราชการ หนึ่ง รวมถึงการสอบสวนและพิจารณาเบื้องต้น เพื่อการจัดตั้งสาขา สาขาย่อย หรือตัวแทนเพื่อขยายขอบเขตการดำเนินงาน การช่วยเหลือ ให้ความสะดวกในการดำเนินงาน การวางแผน การแนะนำ ควบคุมการปฏิบัติงานด้านสินเชื่อ การส่งให้แก่ไขข้อบกพร่องพร้อมทั้งชี้แจงวิธีแก้ไข ร่วมมือและประสานงานกับส่วนราชการหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการสาขาหรือตัวแทน ในความรับผิดชอบ การปฏิบัติอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านสินเชื่อของสาขา หรือตัวแทนในความรับผิดชอบ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

กองเงินกู้ 2 มีหน้าที่ซึ่งจะปฏิบัติเช่นเดียวกับกองเงินกู้ 1 แต่มีเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบ เฉพาะสาขาหรือตัวแทนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กองเงินกู้ 3 มีหน้าที่ซึ่งจะต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับกองเงินกู้ 1 แต่มีเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบ เฉพาะสาขาหรือตัวแทนในภาคกลาง ภาคตะวันออก

กองเงินกู้ 4 มีหน้าที่ซึ่งจะต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับกองเงินกู้ 1 แต่มีเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบ เฉพาะสาขาหรือตัวแทนในภาคใต้ ภาคตะวันตก

สายงานวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

เป็นหน่วยงานใหม่ของ ธ.ก.ส. รับผิดชอบด้านการอำนวยความสะดวกวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร ซึ่งวิธีการทำงาน ขอบเขตของการดำเนินงานจะได้นำเสนอรายละเอียดในบทต่อไป

สายงานธุรกิจเกษตร มีหน้าที่เกี่ยวกับการหาช่องทางที่จะให้เกษตรกร รุกค้า ขายผลผลิตของตนเองได้ใน ราคาดี เป็นต้น

2. การพิจารณาให้สินเชื่อการเกษตรของ ธ.ก.ส.¹

จากบทบัญญัติตามมาตรา 9 หมวด 2 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

มาตรา 9 ธนาคารมีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เพื่อส่งเสริมอาชีพ หรือ การดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร

จากความตามมาตรา 9 สามารถแยกการให้สินเชื่อของธนาคารเป็น 2 ประเภท คือ

1. เกษตรกรรายบุคคล
2. สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร

ก. การดำเนินงานสินเชื่อด้านเกษตรกรรายบุคคล²

สินเชื่อด้านเกษตรกร หมายถึง สินเชื่อที่ ธ.ก.ส. ให้กู้ยืมโดยตรงแก่เกษตรกร ซึ่งเป็น ลูกค้ายรายคนของธนาคาร วิธีการให้กู้ยืมแก่ลูกค้าประเภทนี้แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. เกษตรกรรายคนซึ่งรวมตัวเป็นกลุ่มลูกค้าธนาคาร ลูกค้าซึ่งกู้ยืมโดยวิธีนี้ส่วนมากเป็นเกษตรกรขนาดเล็ก และขาดหลักทรัพย์เป็นประกันเงินกู้ ดังนั้นจึงใช้บุคคลในกลุ่มร่วมค้ำประกัน
2. เกษตรกรรายบุคคลซึ่งไม่จำเป็นต้องสังกัดกลุ่มลูกค้าธนาคาร เกษตรกรลูกค้าที่ กู้ยืมมีปริมาณน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับข้อแรก การพิจารณาให้กู้ อาศัยหลักเกณฑ์ทั่ว ๆ ไป ดังเช่นสถาบันการเงินอื่น ๆ

¹ ดวงมณี แพทยานนท์, "การพิจารณาให้สินเชื่อการเกษตร ของสถาบันการเงินในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 52

² ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร "รายงานกิจการ งบดุล บัญชีกำไรและขาดทุนประจำปี 2525" กรุงเทพมหานคร, (1 เมษายน 2525 - 31 มีนาคม 2526): 24 - 30

การศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาถึงเฉพาะเกษตรกรรายคน ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของธนาคาร เท่านั้น เนื่องจากมีอยู่เป็นจำนวนมากที่เป็นลูกค้าประเภทนี้ การที่จะขอมีสิทธิขอกู้เงินได้ จะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การคัดเลือกเกษตรกรเข้าเป็นลูกค้าประจำสาขา
2. วิธีดำเนินงานให้สินเชื่อการเกษตร

1. การคัดเลือกเกษตรกรเข้าเป็นลูกค้าประจำสาขา¹

1.1 การคัดเลือกท้องที่ในการให้สินเชื่อ ธ.ก.ส. มีนโยบายขยายการให้สินเชื่ออย่างกว้างขวางไปทั่วราชอาณาจักร เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรทุกแห่งไม่ว่าใกล้หรือไกล เพราะธนาคารจะมีพนักงานสินเชื่อที่มีความสามารถประจำอยู่ตามสาขาต่าง ๆ ตามจำนวนมากน้อยของเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า โดยจะมีข้อกำหนดพนักงานสินเชื่อ 1 คน จะต้องรับผิดชอบลูกค้าจำนวน 300 คน ปกติแล้วที่ทำการสาขาจะต้องอยู่ในอำเภอเมืองของจังหวัดนั้น ๆ ส่วนอำเภอที่อยู่ห่างไกลจากสำนักงานสาขาประจำจังหวัดจะมีหน่วยอำเภอ ซึ่งพนักงานสินเชื่อที่ประจำอยู่เป็นศูนย์กลางการติดต่อระหว่างเกษตรกรกับสาขา หรือในทำนองกลับกันระหว่างสำนักงานใหญ่ สาขา และตัวเกษตรกร เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการรวบรวมข่าวสารการติดต่อ การติดตามการใช้เงินกู้ การชำระหนี้ของเกษตรกร โดยใกล้ชิด

หลักเบื้องต้นของการพิจารณาเปิดท้องที่เพื่อให้สินเชื่อในตำบล อำเภอใด ๆ ได้แก่

1. ท้องที่ดังกล่าวนั้น มีความอุดมสมบูรณ์ในทรัพยากรธรรมชาติมากน้อยเพียงใดภูมิอากาศอยู่ในลักษณะใด ผลผลิตการเกษตรในท้องที่นั้นเป็นประเภทใด เช่น ประเภทพืชผลข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ฯลฯ หรือประเภทสัตว์ เลี้ยงไก่ เป็ด สุกร โค กระบือ
2. ระบบการชลประทานควรจะสมบูรณ์ เช่น มีเขื่อน ฝาย เพื่อให้การผลิตรายไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ต้องคำนึงถึงการคมนาคมที่สะดวก รวดเร็ว ใช้การได้ สำหรับการขนย้ายผลิตผลไปยังตลาดที่ต้องการ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14

4. ตลาดรับซื้อผลผลิต เช่น ตลาดนัด ร้านขายของชำ ฯลฯ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีอุปสงค์ (Demand) ในผลผลิตในท้องถิ่น และเกษตรกรไม่ได้มีการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างเดียว แต่ยังมีส่วนเหลือเพื่อจำหน่ายด้วย ซึ่งจะมีปริมาณมากน้อยเพียงใด พิจารณาได้จากลักษณะตลาด และการกระจายผลผลิตไปยังท้องถิ่นใกล้เคียง

1.2 การเผยแพร่งานสินเชื่อการเกษตรในท้องถิ่น

เมื่อสาขาได้รับอนุญาตจากสำนักงานใหญ่ ให้เปิดดำเนินงานในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งแล้ว สาขาจะเผยแพร่บริการด้านสินเชื่อ โดยผ่านทางที่ประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อกระจายข่าวสารเหล่านี้แก่ลูกบ้านของตึกอีกครั้งหนึ่ง ผู้ใดที่มีความสนใจ ซึ่งมีถิ่นฐานบ้านใกล้เคียงกัน ประกอบอาชีพประเภทเดียวกัน จะจัดกลุ่มเกษตรกรกันเอง เพื่อขอสมัครเป็นลูกค้าประจำสาขาของธนาคาร

หลังจากที่ได้รับแจ้งถึงการรวมกลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่นแล้ว จะมีการนัดเพื่อประชุมอีกครั้ง เพื่อชี้แจงระเบียบการปฏิบัติการของกลุ่มประเภทต่าง ๆ ต่อมาเป็นการลงมติรับรองกลุ่มลูกค้า พร้อมทั้งให้มีการเลือกหัวหน้ากลุ่มต่อไป

1.3 การสอบสวนคุณสมบัติและฐานะของเกษตรกร

จากหลักฐานในใบสมัคร ซึ่งจะทำให้พนักงานสินเชื่อประจำหน่วยทราบถึงรายละเอียดส่วนตัวต่าง ๆ อาทิ การประกอบอาชีพ ฐานะการเงินของเกษตรกรที่ประกอบการผลิตนั้น ๆ ซึ่งจะได้นำไปพิจารณาว่าเกษตรกรดังกล่าวมีคุณสมบัติตรงตามที่ธนาคารวางไว้หรือไม่ โดยที่เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีความต้องการขอกู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลาง การสอบสวนดังกล่าวจึงยึดข้อบังคับของ ธ.ก.ส. ฉบับที่ 7 ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะสั้น และระยะปานกลาง

สำหรับการสำรวจฐานะการเงินของเกษตรกรนั้น คือ การสำรวจตรวจตราทรัพย์สิน และหนี้สินที่เกษตรกรมีอยู่ขณะนั้น เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. ต้องเป็นผู้ทำการประเมินค่าทรัพย์สินด้วยตนเอง เนื่องจากเกษตรกร โดยมากเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ในเรื่องของการเงิน การบัญชี การสำรวจจัดทำ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการคัดเลือกลูกค้า และพิจารณาให้กู้เงินในภายหลัง จะมีรายการเหล่านี้ประกอบคือ

รายการทรัพย์สิน จำแนกออกเป็นทรัพย์สินที่มีอายุการใช้งานกว่า 1 ปีขึ้นไป มีทรัพย์สินที่เกษตรกรดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์เป็นผลผลิต เป็นสินค้าออกมาจำหน่ายอะไรบ้าง

รายการหนี้สิน แสดงรายการหนี้สินทุกประเภทที่มีระยะภายใน 1 ปี หรือตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป

รวมทั้งหนี้ค้างค้ำในระยะเวลาที่ทำการสอบสวน

รายการสินค้าคงคลัง ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของเกษตรกร ส่วนหนึ่งจะถูกนำไปใช้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน นำไปทำพันธุ์ ฯลฯ ที่เหลือจะเป็นส่วนที่นำออกเพื่อการจำหน่าย

รายการรายได้ จำแนกออกเป็น

รายได้จากการเกษตรโดยตรง เช่น ผลผลิตพืช ปศุสัตว์ ผลิตปลา ฯลฯ

รายได้จากการเกษตรอย่างอื่น ๆ จากการประมงทะเล การเลี้ยงไหมและสาวไหม หรือทำนาเกลือ เป็นต้น

รายได้ที่มีใช้การเกษตร หรือรายได้นอกการเกษตร เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง แรงงาน ค่าจ้างเหมา รายได้จากอุตสาหกรรมในครัวเรือน การให้เช่าที่ดิน

รายการประมาณความต้องการเงินกู้จากธนาคาร ซึ่งเกษตรกรจะต้องระบุถึงความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินกู้ วัตถุประสงค์เพื่ออะไร และควรจะคาดคะเนด้วยว่าเรามีความสามารถจะชำระคืนได้เมื่อใด

เจ้าหน้าที่ผู้ทำการสอบสวนดังกล่าวต้องสามารถรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ให้ได้ใกล้เคียงความเป็นจริงให้มากที่สุด ต้องทำการสำรวจทั้งลูกค้ายเก่าและรายใหม่ เมื่อเก็บเกี่ยวพืชผลเรียบร้อยแล้ว คือ ก่อนเริ่มฤดูกาลผลิตใหม่ เพื่อให้การคำนวณจำนวน ปริมาณผลผลิตของฤดูกาลที่ผ่านมาถูกต้อง หลังจากนั้นจะเสนอข้อมูลด้านความซื่อสัตย์ ความขยันขันแข็ง สุขภาพอนามัย ความร่วมมือของเกษตรกร ผู้สมัครและครอบครัว และลงความเห็นว่าจะรับหรือไม่รับเพราะเหตุใด

1.4 การอนุมัติให้เกษตรกรผู้สมัครเป็นลูกค้ายประจำสาขา

ความเห็นต่าง ๆ จากข้อแรกถึงข้อสุดท้ายนั้น โดยปกติผู้อนุมัติ ซึ่งจะได้แก่ผู้จัดการสาขา หรือพนักงานผู้ได้รับมอบอำนาจแทนผู้จัดการสาขา จะพิจารณาคำรับรองของเจ้าหน้าที่ผู้สอบสวนที่ลงความเห็นไว้ และต่อจากนั้นจะแจ้งผลการคัดเลือกไปพร้อมกำหนดการนัดประชุมครั้งที่สอง เพื่อรับรองสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน เป็นลูกค้ายของธนาคารฯ ในที่ประชุม และเผยแพร่วิธีการกู้เงินประเภทต่าง ๆ ต่อไป

2. วิธีดำเนินงานให้สินเชื่อการเกษตร

เมื่อเกษตรกรได้รับเลือกเป็นลูกค้ายประจำสาขาก็ย่อมมีสิทธิกู้เงินได้ โดยยื่นคำขอกู้เงินตาม

ประเภทที่ตนต้องการต่อธนาคาร ซึ่งมีขั้นตอนการให้สินเชื่อ ดังต่อไปนี้

2.1 การพิจารณาให้สินเชื่อประเภทต่าง ๆ

2.1.1 ประเภทของสินเชื่อการเกษตร บริการสินเชื่อการเกษตรของ ธ.ก.ส. แก่เกษตรกรรายบุคคลมี 3 ประเภท คือ

ก. เงินกู้ระยะสั้น เป็นเงินกู้ที่มีระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 12 เดือน นับแต่วันกู้หรือในกรณีพิเศษอาจขยายระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 18 เดือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ของเงินกู้ออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. เงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก คือเงินกู้ระยะสั้นที่เกษตรกรนำไปเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานการเกษตรในฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ สำหรับผลผลิตหลักของกลุ่มลูกค้านั้น ผลผลิตหลักหมายถึงผลผลิตที่ลูกค้าส่วนใหญ่ในกลุ่มลูกค้าดำเนินเป็นอาชีพหลักเหมือน ๆ กัน เริ่มทำการผลิตและเก็บเกี่ยวพร้อม ๆ กันหรือในระยะเวลาใกล้เคียงกัน

2. เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่น คือเงินกู้ระยะสั้นที่เกษตรกรนำไปเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานการเกษตร ในฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ สำหรับการผลิตที่มีใช้ผลผลิตหลักของกลุ่มลูกค้านั้น เช่น กลุ่มลูกค้าที่มีอาชีพทำนาเป็นหลัก แต่มีลูกค้าบางรายเลี้ยงสุกรหรือปลูกพืชอย่างอื่นที่มีใช้ผลผลิตหลักและประสงค์จะกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ไปดำเนินงานการเลี้ยงสุกรหรือปลูกพืชที่ไม่ใช่ข้าว เป็นต้น

3. เงินกู้ระยะสั้นระหว่างรอการขายผลผลิต คือเงินกู้ระยะสั้นสำหรับเกษตรกรลูกค้าที่ประสบปัญหาในเรื่องราคาของผลิตผล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรลูกค้ามีเงินสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนหลังฤดูเก็บเกี่ยว และให้ผู้กู้สามารถรอการขายผลผลิตให้ได้ราคาดีขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องขายผลิตผลในเวลาที่ยายากและราคาตกต่ำมาก

ข. เงินกู้ระยะปานกลาง เป็นเงินกู้ที่มีระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันกู้ หรือในกรณีพิเศษ อาจขยายเวลาชำระคืนเงินกู้ได้ไม่เกิน 5 ปี เงินกู้ประเภทนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรลูกค้านำไปลงทุนในสินทรัพย์การเกษตรซึ่งโดยปกติใช้ประโยชน์ได้เกินกว่าฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เช่น การบุกเบิกที่ดินเพื่อใช้ในการเกษตร สร้างหรือปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และลงทุนเพื่อวางรูปแบบการเกษตรขึ้นใหม่ เป็นต้น

ค. เงินกู้ระยะยาว แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรนำเงินกู้ออกไปชำระหนี้สินซึ่งมีมาแต่เดิม หรือนำเงินไปไถ่หรือรับดอนคืนที่ดินการเกษตรซึ่งเดิมเป็นของตนหรือ

เป็นของบิดามารดา แต่ได้โอนเป็นของผู้อื่นเนื่องจากเหตุอันสุจริตและจำเป็นถ้าหากธนาคารมิได้ให้ความช่วยเหลือแล้วหนี้สินดังกล่าวจะเป็นภาระหนักแก่ลูกค้า หรือทำให้ลูกค้าไม่มีที่ดินทำการเกษตรเพียงพอแก่การประกอบอาชีพตามสมควร

2. เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรรูดค่านำเงินไปลงทุนในการปรับปรุงหรือให้ได้มาซึ่งทรัพยากรทางการเกษตรที่ต้องใช้เวลานานกว่าจะได้ผลคุ้มค่า เช่น ปรับปรุงแหล่งน้ำหรือระบบส่งน้ำ บุกเบิก และปรับระดับที่ดินหรือจัดทำให้ที่ดินใช้ในการเกษตรได้ เป็นต้น การวางรูปแบบประกอบการเกษตรขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มพูนรายได้ การซื้อ สร้างหรือปรับปรุงในสินทรัพย์ประจำสำหรับการเก็บรักษา แปรรูปหรือผลิตัวสฤการเกษตรและรวมทั้งการซื้อที่ดินเพื่อทำการเกษตรเพิ่มเติม

ในส่วนที่ ธ.ก.ส. ได้ให้สินเชื่อเป็นวัตถุประสงค์การเกษตรนั้นนับแต่เปิดดำเนินงานมา ธ.ก.ส. ได้ให้สินเชื่อเป็นมูลค่าเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี (ตารางที่ 1) คือ

ตารางที่ 1

แสดงมูลค่าการจ่ายสินเชื่อเป็นวัสดุอุปกรณ์การเกษตรของ ธ.ก.ส. กับ
ที่จ่ายเป็นเงินสด ระหว่างปีบัญชี 2524 - 2528

หน่วย : พันบาท

พ.ศ.	สินเชื่อรูป วัสดุอุปกรณ์การเกษตร (มูลค่า)	สินเชื่อรูปเงินสด (มูลค่า)	อัตราสินเชื่อรูป รก. ต่อการให้สินเชื่อทั้งสิ้น ของ ธ.ก.ส.
2524	732,630	7,992,318	8.40
2525	979,816	8,952,852	9.86
2526	1,201,301	10,371,033	10.38
2527	1,709,432	13,252,700	11.42
2528*	2,355,615	14,331,387	14.12

ที่มา : สายงานวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

* ตัวเลขประมาณการของสายงานวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

2.1.2 ห้องที่ดำเนินงาน สามารถแบ่งได้ดังนี้คือ

ก. การให้กู้เงินระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาวเพื่อการเกษตรดำเนินการในทุกห้องที่ของธนาคารที่เปิดดำเนินงาน

ข. การให้กู้เงินระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม ส่วนใหญ่จะมีขอบเขตดำเนินงานอยู่ในจังหวัดปราจีนบุรี นครนายก นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ อ่างทอง และอุทัยธานี เป็นต้น

ค. การให้กู้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล หรือการรับซื้อตัวสัญญาใช้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล ธ.ก.ส. จะเป็นผู้กำหนดลักษณะของผลิตผลที่จะรับจำนำ ซึ่งโดยปกติเป็นผลิตผลที่เก็บรักษาได้คงทน ไม่เสีง่าย เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพด ดังนั้นห้องที่ ๑ ดำเนินงานของสินเชื่อประเภทนี้ จึงเป็นห้องที่ ๑ ที่ผลิตพืชดังกล่าวเป็นผลิตผลหลัก เช่น อยุธยา สุพรรณบุรี ชัยนาท จะเขิงเทรา พิจิตร นครสวรรค์ พิษณุโลก เป็นต้น

2.1.3 ระเบียบการให้สินเชื่อประเภทต่าง ๆ

ในการพิจารณาให้สินเชื่อแก่เกษตรกร ธ.ก.ส. ได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้กู้ วงเงินกู้ หลักประกัน ระยะเวลาการใช้คืน อัตราดอกเบี้ย ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ไว้ตามข้อบังคับแห่งประเภทเงินกู้ นั้น ๆ ซึ่งผู้เขียนจะไม่นำมากล่าวในที่นี้

2.1.4 วิธีการพิจารณาให้สินเชื่อการเกษตร เมื่อเกษตรกรลูกค้ายื่นความจำนงขอกู้เงิน จะต้องทำการสอบสวนเรื่องอื่น ๆ ประกอบ คือ

- ก. คุณสมบัติของผู้ขอเงินกู้ประเภทนั้น ๆ
- ข. วัตถุประสงค์การกู้
- ค. ความสามารถในการชำระหนี้
- ง. ฐานะการเงินและความก้าวหน้าของผู้ขอ
- จ. หลักประกัน
- ฉ. สภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น ตลาด ราคาผลิตผล ระบบการขนส่ง

ผลของการสอบสวนหากเกษตรกรลูกค้ามีคุณสมบัติ และฐานะการเงินที่มั่นคง คำขอกู้เข้า
 ข่ายตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ย่อมจะได้รับการอนุมัติจากธนาคาร

2.2 การตรวจสอบและควบคุมการใช้เงินกู้

ในทางปฏิบัติ หลังจากที่ได้มีการจ่ายเงินกู้ไปเรียบร้อยแล้ว พนักงานสินเชื่อจะต้องเข้าไป
 ตรวจสอบและแนะนำการใช้เงินกู้ โดยจะเรียกประชุมเพื่อสอบสวนผลงานที่เกษตรกรได้ทำไปแล้วว่า
 สำเร็จมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจจะต้องไปถึง ไร่ นา ของผู้ขอกู้ เพื่อติดตามผลงานว่าเป็นไปตามแผน
 การผลิตที่ผู้ขอกู้เสนอต่อธนาคารหรือไม่ มีการใช้เงินตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งแก่ธนาคารหรือไม่ การ
 ตรวจสอบอาจดีห่างมากน้อย ขึ้นอยู่กับประเภทของการผลิตนั้น ๆ ถ้ามีอุปสรรคเกิดขึ้น เช่น خسึเสียหาย
 อันเกิดจากภัยธรรมชาติ โรคระบาด ศัตรูพืช สัตว์รบกวน หรือสาเหตุจากการไม่เข้าใจในการใช้เงินทุน
 การขาดความชำนาญในการผลิต จะได้สามารถ เข้าแก้ไขช่วยเหลือได้ทันที แต่ถ้าหากเกิดปัญหาที่เกิน
 ความสามารถของพนักงานแล้ว อาจจะต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐบาลที่ส่งเสริมการ
 เกษตรในท้องถิ่น ๆ ได้

2.3 การติดตามชำระหนี้เงินและดอกเบี้ย

เมื่อใกล้ถึงกำหนดชำระคืนเงินกู้ เงินกู้ระยะสั้นหรือเงินกู้ระหว่างรอการขายผลิตผล
 หรือเงินรายงวด ของเงินกู้ระยะปานกลางหรือระยะยาว จะมีการออกหนังสือ เตือนผู้กู้ และเรียกประชุม
 กลุ่มลูกค้า เพื่อเป็นการซักซ้อมผู้กู้เรื่องจำนวนเงิน และกำหนดเวลาที่ผู้กู้ นั้น ๆ จะต้องชำระคืนเงินกู้
 พร้อมทั้งดอกเบี้ยแก่ธนาคาร

จากอดีตที่ผ่านมาปรากฏอยู่เสมอ ๆ ว่าผู้กู้มักจะไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ไม่ว่าประเภท
 ใดให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้ สาเหตุเนื่องมาจาก เช่น พืชผลเสียหายเพราะภัยธรรมชาติ โรค
 ระบาด หรือ ราคาพืชผลตกต่ำ ฯลฯ ถ้าเกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ตามกำหนดได้เนื่องจากเหตุใดก็
 ตามต้องเสนอคำขอผ่อนเวลาชำระหนี้ก่อนถึงกำหนดเวลา ซึ่งเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. จะทำการสอบสวนถึง
 สาเหตุที่อ้างถึง หากมีเหตุอันควรก็จะมีกำหนดการผ่อนเวลาการชำระหนี้ออกไป เช่น ถ้าเป็นการกู้เงินระยะสั้น
 ให้ผ่อนก่อนได้ 3 คราว คราวหนึ่ง ๆ ไม่เกิน 12 เดือน ถ้าเป็นเงินกู้ระยะปานกลาง หรือระยะยาวจะ
 ผ่อนเงินรายงวดที่จะต้องส่งรายงวดที่ค้าง ซึ่งควรจะชำระหนี้ในงวดนี้ไปชำระงวดหน้าได้ สำหรับ
 สาเหตุของการที่ผู้กู้เงินไม่สามารถชำระหนี้ได้แสดงไว้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2

สาเหตุที่เกษตรกรรูดค้ำผู้กู้เงิน ธ.ก.ส. ไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ตามกำหนดเวลาในปีบัญชี

ปี 2523

สาเหตุ	เงินกู้ระยะสั้น		เงินกู้ระยะปานกลาง		เงินกู้ระยะยาว	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
1. ผลผลิตได้รับความเสียหาย และ ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์	94,137	65	42,680	58	156	54
2. มีเจตนาบิดพลิ้ว	21,601	14	12,600	17	40	14
3. มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นใน ครอบครัว	12,329	8	8,297	11	55	19
4. ขายผลิตผลได้ราคาไม่ดี	8,770	6	3,632	5	10	3
5. ถูกฟ้องร้องและถูกยึดทรัพย์	4,652	3	2,845	4	5	2
6. มีหนี้สินกับบุคคลอื่นมาก	3,589	2	1,883	3	3	1
7. อื่น ๆ	2,515	2	1,286	2	19	7
รวม	147,593	100	73,223	100	288	100

ที่มา : "รายงานกิจการ งบดุล บัญชีกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี 2523" 11 เมษายน 2523 -
31 มีนาคม 2524) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. หน้า 101

2.4 การเรียกคืนเงินกู้

ธนาคารจะสามารถเรียกคืนเงินกู้ และให้ผู้กู้ชำระคืนต้นเงินพร้อมดอกเบี้ยแก่ธนาคาร โดยสิ้นเชิงทันที แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้เงินกู้ เมื่อเกิดกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

2.4.1 เมื่อผู้กู้พ้นจากการเป็นลูกค้าประจำสาขา

2.4.2 เมื่อผู้กู้ไม่ได้ใช้เงินกู้ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในเอกสารการขอกู้ หรือ ถ้าเป็นกรณีขอกู้เงินประเภทระยะยาว เมื่อผู้กู้ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนงานปรับปรุงการผลิตการเกษตร ตามคำแนะนำของพนักงานโดยไม่มีเหตุอันสมควร

2.4.3 เมื่อผู้กู้ไม่ได้จัดการแก้ไข หรือเพิ่มเติมหลักประกันตามคำสั่งที่ได้รับ

2.4.4 เมื่อผู้กู้ไม่ชำระคืนเงินกู้และดอกเบี้ย ให้เสร็จภายในระยะเวลาที่ผ่อนให้ หรือ เมื่อผู้กู้ไม่ชำระเงินรายงวดตามกำหนดสำหรับงวดนั้น ๆ โดยไม่ได้รับอนุมัติให้ผลัดชำระผ่อนให้ หรือ เมื่อผู้กู้ไม่ชำระเงินรายงวดตามกำหนดสำหรับงวดนั้น ๆ โดยไม่ได้รับอนุมัติให้ผลัดชำระ

2.4.5 เมื่อปรากฏว่าผู้กู้ได้ฝ่าฝืนในเรื่องดังต่อไปนี้ คือ

ก. ผู้กู้ได้ออกรางานเอง จำนำ อสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ ที่ผู้กู้ ได้กรรมสิทธิ์มา โดยใช้เงินกู้ของธนาคาร ทรัพย์สินเหล่านั้น โดยปกติใช้ดำเนินงานได้เกินกว่า 3 ปี และแต่ละหน่วยมีค่าตั้งแต่ 3,000.00 บาทขึ้นไป ซึ่งผู้กู้กระทำการไปโดยไม่ได้ขออนุญาตเป็นหนังสือ จากธนาคาร

ข. ผู้กู้ไม่ยินยอมที่จะกระทำตามข้อบังคับ ระเบียบเรื่องเงินฝากตามส่วนเงิน กู้ในการขอกู้เงินระยะปานกลางและระยะสั้น

ข. การดำเนินงานสินเชื่อค้ำสถาบันเกษตรกร

1. ลักษณะของสถาบันเกษตรกร ที่จะขอกู้เงินจากธนาคารมี 2 ประเภท คือ

1.1 สหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นสถาบันที่รวมตัวกันเพื่อทำธุรกิจด้านการเกษตร สร้างอำนาจต่อรองในการซื้อและการขาย เพื่อรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกร โดยหลักการแล้ว สหกรณ์การเกษตรเป็นสถาบันที่เกื้อกูลให้สมาชิกได้ซื้อของในราคาถูก และจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่ดี เป็นการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ดังนั้นธุรกิจสหกรณ์จึงเป็นธุรกิจที่สมควรจะได้รับการสนับสนุน ปัจจุบันสหกรณ์ที่ขอกู้เงินกับ ธ.ก.ส. มีอยู่ 3 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 สหกรณ์ไม่จำกัดสินใช้ ที่ขอกู้เงินได้ในขณะนี้คือ สหกรณ์หาทุน

ประเภทที่ 2 สหกรณ์จำกัดสินใช้ ได้แก่ สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตรายการ สหกรณ์
บริการ สหกรณ์บำรุงที่ดิน และสหกรณ์การเกษตรอื่น ๆ เป็นต้น

ประเภทที่ 3 ชุมนุมสหกรณ์ที่ชอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ในขณะนี้ มี 2 แห่ง คือ ชุมนุม
สหกรณ์ธกษที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

1.2 กลุ่มเกษตรกร สำหรับ ธ.ก.ส. แล้ว กลุ่มเกษตรกรที่จะชอกู้เงินเพื่อเป็นทุน

แก่สมาชิกได้ต้องประกอบด้วย

ก. เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ตั้งขึ้นตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 140 ลงวันที่ 1
พฤษภาคม พ.ศ. 2525 ในกลุ่มเกษตรกรดังกล่าว จะต้องม่สมาชิกตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป และในข้อบังคับ
สมาชิกภายในกลุ่มเกษตรกรดังกล่าว จะต้องมีการชำระค่าหุ้นในกลุ่มเกษตรกรอย่างน้อยในอัตราร้อยละ
5 ของจำนวนเงินที่สมาชิกชอกู้เงินจากกลุ่มเกษตรกร

ข. เจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. สามารถที่จะเข้าไปตรวจสอบกิจการ ภาวะการเงินของ
กลุ่มเกษตรกรและการปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีการให้สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรกู้เงินและลักษณะ
ของสมาชิกผู้มีสิทธิชอกู้ เพื่อประกอบการพิจารณาให้กู้เงินแก่กลุ่มเกษตรกรเหล่านั้น

(หมายเหตุ จากการศึกษาคผลการดำเนินงานในด้านนี้โดยทั่วไปของ ธ.ก.ส. ปรากฏว่าไม่ประสบความสำเร็จ
สำเร็จเท่าที่ควร จะเห็นได้จาก ในจำนวนกลุ่มเกษตรกรที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส.ทั้งหมด 1,308
กลุ่ม มีกลุ่มเกษตรกรที่ทำงานบกพร่อง มีการทุจริตจำนวนถึง 486 กลุ่ม และการชำระหนี้
ของสมาชิกต่อกลุ่มเกษตรกรในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่าสมาชิกสามารถชำระเงินกู้ให้
แก่กลุ่มเกษตรกรได้เพียงร้อยละ 30-35 ของต้นเงินกู้ที่ถึงกำหนดชำระ ซึ่งต่ำกว่าการชำระ
หนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และต่ำกว่าการชำระหนี้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. มาก
ผลที่ติดตามมาคือปัญหาหนี้ค้างชำระ ซึ่งเป็นภาระในการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. มากใน
ปัจจุบัน)

2. การพิจารณาให้สินเชื่อ ปัจจุบัน ธ.ก.ส. ได้ให้การสนับสนุนสถาบันเกษตรกรตลอด
มาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการให้บริการเงินกู้เพื่อส่งเสริมให้สหกรณ์การเกษตรบรรลุวัตถุประสงค์
ในการทำธุรกิจด้านต่าง ๆ ซึ่งจำแนกประเภทการให้กู้ได้เป็น

2.1 สหกรณ์การเกษตร ประเภทที่สนับสนุน คือ

ก. เงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนแก่สมาชิก

ข. เงินกู้เพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตรมาจำหน่ายแก่สมาชิก

ก. เงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับการจัดหาเพื่อดำเนินงานชายผลผลิต
ทางการเกษตร

ง. เงินกู้ระยะยาวเพื่อลงทุนในสินทรัพย์ประจำ

2.2 กลุ่มเกษตรกร ธ.ก.ส. ได้ให้กู้เงินใน 3 ลักษณะ คือ

ก. เงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนให้กู้แก่สมาชิก

ข. เงินกู้เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร
มาจำหน่ายแก่สมาชิก

ค. เงินกู้ระยะยาวเพื่อลงทุนในสินทรัพย์ประจำ

3. วิธีการดำเนินงาน จำแนกเป็น

3.1 ด้านสหกรณ์การเกษตร จะให้กู้เงินในลักษณะสัญญากู้เงินเครดิตเงินสด หลัก
การในการพิจารณาการขอกู้เงินประกอบด้วย

ก. วงเงินกู้ของสหกรณ์ถูกต้องหรือไม่ โดยพิจารณาจากระเบียบ ข้อบังคับของ
สหกรณ์นั้น ๆ

ข. ประวัติการชำระหนี้ของสหกรณ์ในอดีตที่ผ่านมาต่อธนาคารฯ การชำระหนี้
ตรงตามกำหนดหรือไม่ เคยมีหนี้ค้างชำระจำนวนมากน้อยเพียงใด

ค. การดำเนินงานด้านสินเชื่อที่สหกรณ์ปฏิบัติต่อสมาชิก ดำเนินไปโดยมี
ประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร

ง. นโยบายการพัฒนาธุรกิจ สหกรณ์มีแนวความคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนา
สหกรณ์ให้เจริญก้าวหน้าหรือไม่ และสามารถยกระดับการครองชีพให้สมาชิกด้วยหรือไม่

จ. ฐานะการเงิน มีความมั่นคงและการจัดการเงินทุนที่เหมาะสม รัดกุมมาก
น้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากงบการเงินของสหกรณ์ที่จัดส่งประกอบการพิจารณาเพื่ออนุมัติ

ทั้ง 5 ประการ ธนาคารฯ จะให้ความสำคัญเรียงตามลำดับความสำคัญมากน้อย จาก
ประการแรกถึงประการหลัง เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าการพิจารณาถึงฐานะการเงินจะเป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้
เนื่องจาก ธ.ก.ส. เป็นสถาบันการเงินที่เป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็น
สถาบันที่จะต้องให้เงินกู้แก่สหกรณ์การเกษตรอันเป็นไปตามข้อบังคับการดำเนินงานของธนาคาร ข้อที่นำ
มาพิจารณาจึงอยู่ที่ว่าจะให้กู้เงินเป็นจำนวนเท่าใด (ปกติสหกรณ์การเกษตรจะต้องเสนอคำขอกู้ กำหนด

วงเงินกู้สำหรับปีต่อไปที่จะถึงภายใน 180 วัน หลังจากสิ้นปีการเงินของสหกรณ์ผู้กู้แต่ละปี แต่หากได้รับวงเงินกู้อยู่แล้วและไม่มีความจำเป็น ความต้องการขอวงเงินกู้เพิ่มก็ไม่ต้องเสนอคำขอกู้มา

สำหรับสัญญาเครดิตเงินส่นั้นคล้ายคลึงกับลักษณะบัญชีเดินสะพัด ของธนาคารพาณิชย์ เพียงแต่ลูกค้าสหกรณ์ไม่จำเป็นต้องมีเงินฝากกับธนาคารเท่ากับจำนวนที่จะขอกู้ สหกรณ์จะเบิกเงินไปใช้เท่าใดก็สามารถทำได้แต่ต้องไม่เกินวงเงินที่ตกลงกันไว้ (ห้ามการเบิกเงินเกินบัญชี) และหากมีเงินเมื่อใดก็สามารถนำมาชำระคืนยอดที่เบิกจ่ายไปได้ ดังนั้นยอดคงเหลือเป็นหนี้จึงเคลื่อนไหวขึ้นลงอยู่เสมอก่อให้เกิดความคล่องตัวในการรับ - จ่ายเงินกับธนาคาร

3.2 ด้านกลุ่มเกษตรกร ธนาคารจะให้กู้เงินในลักษณะสัญญาเงินเครดิตเงินส่นเช่นเดียวกันโดยกำหนดวงเงินกู้เป็นรายปี

การพิจารณาให้กู้เงินดังกล่าวแก่กลุ่มเกษตรกร ธนาคารจะพิจารณาจากรายงานประจำปีของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งได้รับการรับรองจากกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ควบคุมดูแลโดยตรง นอกจากนี้ยังต้องมีการสอบสวนเพิ่มเติม เรื่องภาวะการเงินและการปฏิบัติตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกร เพื่อสรุปความเห็นเสนอผู้มีอำนาจอนุมัติต่อไป

4. การอนุมัติ

ผู้มีอำนาจอนุมัติวงเงินกู้ของสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรคือผู้จัดการธนาคารฯ หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้จัดการ

5. การตรวจสอบและควบคุมการใช้เงินกู้

5.1 ด้านสหกรณ์การเกษตร ปกติหลังจากสมาชิกของสหกรณ์นำเงินกู้จากสหกรณ์ไปใช้แล้ว 1 เดือน หรือระยะเวลาที่คาดว่าจะได้เงินตามวัตถุประสงค์แห่งการกู้แล้ว จะมีคณะกรรมการดำเนินงานหรือพนักงานสหกรณ์ผู้ควบคุมการใช้เงินกู้ของสมาชิกออกไปตรวจสอบการนำเงินกู้ไปใช้และตรวจการดำเนินงานของสหกรณ์ด้วย ในแง่ของ ธ.ก.ส. จะมีเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบในฤดูเก็บเกี่ยวขายผลิตผล และจากการตรวจรายงานที่ได้รับจากสหกรณ์หรือรายงานจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ก็จะสามารถทราบความเป็นไปของสหกรณ์นั้น ๆ ได้

5.2 ด้านกลุ่มเกษตรกร ในระหว่างที่กลุ่มเกษตรกรมีภาระหนี้สินอยู่กับธนาคาร หัวหน้าสินเชื่อด้านสถาบันจะเป็นผู้เข้าไปตรวจสอบกิจการของกลุ่มเกษตรกร ภาระการเงินและการดำเนิน

งานให้กู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้กู้ ตลอดจนตรวจสอบถึงบรรดาสมาชิกที่เป็นเกษตรกร ซึ่งมีถิ่นที่อยู่หรือประกอบกิจการเกษตรประจำอยู่ในท้องถิ่น ท้องที่ดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรนั้น เป็นคราว ๆ ตามสมควร

นอกจากนี้ธนาคารฯ ยังสามารถเรียกให้กลุ่มเกษตรกรผู้กู้จัดส่งรายงานเกี่ยวกับกิจการหรือภาวะการเงินของกลุ่มเกษตรกรผู้กู้ให้แก่ธนาคารฯ ตามแบบหรือระยะเวลาที่กำหนดไว้ เช่น งบบัญชีสิ้นปี หรือเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตผลเสร็จสิ้น เป็นต้น

6. การเรียกคืนเงินกู้

ธนาคารฯ สามารถเรียกคืนเงินกู้ และให้ผู้กู้ชำระคืนต้นเงินพร้อมดอกเบี้ยแก่ธนาคารฯ โดยสิ้นเชิงทันที แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้เงินกู้ เมื่อเกิดกรณีใดกรณีหนึ่ง คือ

6.1 เมื่อสถาบันเกษตรกรผู้กู้ต้องเลิกกิจการไป

6.2 เมื่อสถาบันเกษตรกรผู้กู้ใช้เงินไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นทุนแก่

สมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ

6.3 เมื่อปรากฏว่าสถาบันเกษตรกรผู้กู้ได้กู้เงินจากบุคคลอื่น ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต

จากธนาคารฯ

6.4 เมื่อปรากฏว่าสถาบันเกษตรกรผู้กู้ได้ใช้เงินกู้จากธนาคารให้กู้แก่สมาชิกซึ่งมีหนี้สินเงินกู้กับธนาคารหรือสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนอันเดียวกัน ดังนั้นสถาบันเกษตรกรจึงต้องคัดเลือกสมาชิกที่ไม่ได้เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. มาก่อน

6.5 เมื่อเจ้าหน้าที่ของ ธ.ก.ส. ไม่ได้รับความสะดวกหรือความร่วมมือในการตรวจสอบการใช้เงินกู้ดังกล่าวมาแล้ว

6.6 เมื่อสถาบันเกษตรกรไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในเรื่องการจ้างองทรัพย์สินเป็นประกันเงินกู้ตามที่ธนาคารฯ เสนอ หรือไม่ยอมรับ ดื้อหัวหรือฝากเงินตามอัตราส่วนเงินกู้ รวมทั้งไม่ยอมส่งงบรายงานการเงินให้ธนาคารฯ ตามกำหนดเวลาที่ธนาคารฯ เรียกร้องให้ปฏิบัติ

6.7 เมื่อสถาบันเกษตรกรผู้กู้ไม่ชำระหนี้ตามข้อกำหนดในสัญญา

6.8 เมื่อสถาบันเกษตรกรผู้กู้ไม่ปฏิบัติตามคำชี้แจงหรือคำแนะนำจากธนาคาร

6.9 เมื่อธนาคารฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าสถาบันเกษตรกรมีความเสียหายถึงขนาดหรือไม่อาจจะดำเนินการเป็นผลดีได้

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่จะสามารถเป็นลูกค้าของ ธ.ก.ส.ได้จะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ต่อจากนั้นหากเกษตรกรมีความประสงค์จะขอสินเชื่อเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตของตน ก็จะต้องยื่นคำขอซึ่งในอดีตเกษตรกรเหล่านี้จะได้รับสินเชื่อเป็นเงินสดแล้วไปจัดหา เครื่องมือเครื่องใช้ตามที่แต่ละคนจะต้องใช้ในการผลิตของตน แต่ปัจจุบันหากเกษตรกรจะนำไปจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นวัสดุอุปกรณ์การเกษตรซึ่ง ธ.ก.ส. สามารถจัดหาให้ได้แล้วจะต้องรับวัสดุอุปกรณ์การเกษตรจาก ธ.ก.ส. โดยตรง ซึ่งวิธีการของการจัดหาของดังกล่าวมาจ่ายให้แก่เกษตรกรนั้น จะชี้แจงให้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในบทต่อไป